

B. A. TALIBLI

İXİDİLƏTİHƏ

Azərnəşr - 1935

B. A. TALIBLI

IXDILOTHO

BOKU ► AZƏRNƏŞR ◀ 1935
OEDEL-TATI

Kycyma: Is. Xanuxov
Redaktor: Is. Davidov
Texredaktor: X. Əzizbəyli
Vədəşəndəgər: H Mərdəxəjev

İstehsalat verilib 14/vIII-35
Cəp vertimisi 13/XI-35
Cəp listi 2¹/₂
Kağız formatı 72 X 105¹/₁₆
BİR cəp Nəfəsə getmiş hyrəfat 12096
Bəş mətəuət mydirliğı myvəkkililiğı 26 5301
Azərbayc 26 434,32
Tiras 1000. Sifariş 26 726

Azərbayc mətbəuində əmələ, 26-ıncı ədədə „Kitab Sarajı“ Bəks, Əli
Bəyramov kycəs.

XƏJRLYJƏ KOR

— Ox, əgər mə əxir-əxirdəş midanysdymgə xiləş birə əz i myhyçyz...

Həci mugufdi cyl sala Məhmud əz tovun həç-dəh sala xəhər xyşdə, kəjki ə xunə təhno midomund və fikir misoxd əz tovun təhə zindəguni və dulanmışi xyşdə və əz u tovun ki, razı soxu.nazhoj çohilə, gyzələ zənə, koml-rəki saburly soxdə mibu ənçəq u vəxd ki, əz xunə piş soxdə omogə, əri jy dyşməne xuno buho şəvxəhər ju. Məhmud əvəli karaz nəbu i fikirhorə soxdəl. İni pənç sali ki, u əvlən-miş biri, nəş giroşdə jə əzuni ruz, əz zən, əz tovun xəhər jə nərəzil və qolmoqoli qobul nə soxdəbu. Hər ruz xudoi, zən sərkuş mi-zə urə, səxd talab misoxd əri əz xunəj bə-bəl piş soxdə şəvxəhərə. Hərə syzə çəngho, qol-moqolho vizor soxd Məhmudə. Əz həmməj əh i əlcəqihə u ləqər və zərd bilsdo, ə təhər vəlg polzi, və həmmişə fikir misoxd, cytar varasygə i çənghorə ə zənəvoz.

Zənə ambar dusd midoşd. U gyzəl bu. U dusd midoşd nazukə, bujlyjə çəndəg jurə, kə-lə şorəbiljə cymho ə durazə miçəhorə, siçəhə qoşho və siprə, hovomərə sifət, ə təhər əsdu-

quj aslani buhorə, və unə gyre həzyr bu əri
gofsyz əz u qobul soxdə hər qəhr və sygyşə
və zu əz fikir mədəşənd həmmə təxsirə və
sərkuşihorə, ə komihorəvozki zən midəpu-
cund jurə.

Hər karaz, Məhmud ə xunə omorəki ə xy-
romi və ə şirinirəvoz ruj mibisdo ə zən, ommo
u ə tyndirəvoz çohob mido urə:

— Həjvoni ty!—boçəh mizə u.—Ty ərimə
jə şəiş vosdorə nəsdə, ommo i bunədurə ədəj
doşdə və vokundə,—həci mugufdi u şəvxəhərə.
— Bəgə imu əz i hic vəxd çiro birə nidanim?
Mə ədəm əz ty pyrəsrə, kəj piş soxdənini ty
irə əz inçə?

Ambarə vəxdho ə səhəthorəvoz, Məhmud
qyç diromorə mynyşd ə tukuj xyşdə ə Qlybə-
-məjdoni, ə i ambarə moxluqlyjə bazar Boku,
dərđly və nə çymysdə cymə midokoşd hə ə
jə çigə.

Məhmud nəbu əzuni kələ səvdəgər, birə-
niho jyre dyryçdə korhoj alvəri. Nəh u bu
xyrdə və bəd bəxdə alvərcl, komiki fojdə syz
ə səhəthorəvoz minyşd ə tukuləj xyşdə və əz
qəmgyri və korsyzi midənəşi ə mənqəl, ə çəki
ə sər cyklə hovomər birə ataş jovoşləj pəzi-
rənəbu ə qəriş cyklə qədəh luqi xoş omorə
ci ən u piti, əz coqə guşd gusbəndi və nəxytho.

Tukuj Məhmud ə jə dəxmə uxşəş zərənəbu,
oçlənəməjy bəsdə omorəbu əz pars gyrdə tikə-
-tikəhoj ohunhoj buni və hər ranglyjə tojə-tojə
təxdəho, vədi birənəbuho ki, vəkəndə omori

əz çaparho jə nəbugə əz bunho. I tuku ux-
şəş zərənbu ə jəşiğ həşd kynçi, kələ sula dəbu
əz jə taraf, əz ciço ki, bīrənbu dirə ənçəq zə-
vəri bəxş çəndəg səhiə jyrə və jəkəmləjə qə-
dər ən ə muqojətsyzirəvoz dəcirə omoriho
ə sər şəfdə-jonovoje qəfəsəho, cylkiyə və tuz
gyrdə molhorə. Ə qəd ən uho dəbu səqyz,
ruşdəşovolho, gərcəg-joqi, markahoj pocti, maz-
hoj cəkməl və qəjri əzini xyrdə ciho.

Salhoj nep əri Məhmud hic jə tazai nə ovurd,
u hə kyhnə vəxdhorə xuno, əz zuri səbəh tə
diri şəv, səs syz və saburly, ə təhər pələng
ə lulaj pələngi xyşdə. minyšd ə tuku, ə bəxi-
lirəvoz tiqət mido ə ojlənməju giroşdəniho qiz-
qinə alvər. Dirə i qizqinirə, Məhmud ambar
molul mibisdo və nəhlətly misoxd u ruz və
u səhətə, kəjki u əz i cyl sal pyşo ə i ocuqə
hylom həsyl omorihorə.

— Gərək nəbu əri i çirə bədbəxd həsyl
omorə,—mugufdi u əri xyşdə ə dərdəvoz sərə
vəçohundə.

U midənışi ə piti, komiki dyşirənbuho ə sər
ataş və jə kəm sokit mibisdo ə buj və ləzət
ən urəvoz, komirəki əz zurəvoz dyl jy xosdən-
bu. Bəqdə ə tiqətəvoz fəm misoxd dəvlət xyş-
dəre, cy bugərə ə əngyşdhorəvoz hisob misoxd,
çəhm misoxd ə sər cyclə xyrdə cutkəj hisobi
və tazadən ə qəmlyirəvoz fikir misoxd.

U fikir misoxd əz u tovun ki, həmmə ovqot-
hoju hə i tuku dəriho nisdī gufdirə. Ə mojej
ən u, ə hisob dəbu həmcin gyzələ zəniş, əri

komiki u çun xyşdərəş nəh nisoxd, və lap nə dənışirənliyə xəhər, əz xotur komiki jyre ə zə-nəvoz birəni həmişəlygijə çəngho və qolmo-qolho.

Zənə u dusd doşdənəbu və ərī ən u həzyr bu nə inki ərī qurəbu soxdə hə dävliət xyşdərə, hətto zindəguni xyşdərəş. Xəhərə dusd nidoşd, ommo qərədxund bu ərī pucundə və doşdə urə ə u xotur ki, bəbəşu myrdə bəqdə u mundəbu jətim-jəsir ə sər jy, Məhmud.

Əz həmişəlygijə kəm xurdəl, kəm xisirəl və guçlyə kor xunəl, xəhər ləqər və xyşg birəbu. Cəndqədər ə həlli u lap xublş bugə, imuhoj unqədər zəhif, azarly və nədənişirəni bu. U illohki xərəb birəbu ə i əxiri pənç salho, kəj-ki biror jy əvlənmiş birəbu və jy əz hərys dədəj vəgyrdənəbu ambarə dərđho. Dərd un-qədər ambar nıbsdo, əgər jyre jə kəmiş bugə çihiz mıbsdogə. Ommo u, həçdəh şala tomom birəbu, nəbu jyre nə gygcəgl, nə çunsoql nə çihiz. Məhmud dənysdənəbu ki, i gurunə şələi ə sər gərdən jy vomundi. Hər minkinly və nəminkinə vəxd u şykəjat misoxd əz i qismət xyşdə, mığufdi ə tonişho və ho-virho:

—Bəbəj hərki myrdəki, ərī jə dəmundəjə ruz kük xyşdə hişdəni ə mirosi jə pul jə nəbu-gə hər çyre bısdo dävliət. Ommo ərime əz bəbə myrdə bəqdə ə mirosi mundi ənçəq azar-lyə və nəbudə xəhər, ə komiki ə i tovuş-lyə dynjoh jə odomiş nəs vogosirə.

Omorut lap cətinə ruzho əri Məhmud. Al-
vər, qəzonçho həcl kəm bisdorut ki, u hic
əri naloghərə dorəş vəs nəş soxdənbu. Om-
mo finotdel, kommunxoz və militsijə vəxdly-
-vəxdinə talab misoxdut həmmə gərək buho
dorəniyə naloghərə. Hər ruz şəhongum birə
Məhmud, hisob misoxd ruzinə qəzonç xyş-
dəre, mijofd cyklə kassaj (dəxyl) xyşdəre,
komiki buho əz qutiləj qovluqı qənfidi, həm-
mişə buş. Ə i holəvoz ə xunə jə zifodijə
xurdəgorigəş dəbirəl minkinly nəbu. Məh-
mud ruz-bə-ruz, lyng-bə-lyng qobul soxd
zarali. Hic ni danyzd cytar əxirhorə ə jəki
vogosunugə. Xərçhojy həmmişə əz qəzonç
jy ambar mibisdo. Məhlymi ki, əz ə dy ruz
jə markaj sə kəpikə və jə quti maz furuxdəl
qəzonç nisoxl.

Ə irəvoz borobor kəmə xərç gərək nəbu
əri nazhoj çohilə, gyzələ zən. Əri ənu u əri
hiciş həjf bəri nikəşi, hisob misoxd ki—bəxşə
komirəki urə əri gyzəli ənu dorəni, mijə dy, cyn-
ki u ədəj dorə lolq hisdihorə və myhbət talab
soxdəni qurbunt. Ə u xotur cyklə kapitalləj ən
u sər gyrd əri həl birə, ə təhər vərj ə zir of-
toi vasali həl birənihorə xuno, cəndqədər Məh-
mud əz zən jə xuşholi və hyrmətliş nəş dirənbugə.

Ommo ə xərç xəhər rasirəki, Məhmud ə u
midənliş cytar ə bəd bihisobijə və hicişəvoz
rasd nə birəniyə nalogə xuno.

— Ox, əgər hər cytar giri mibisdogə əri çiro
birə əz i myhyçyzi..—ə sad karazhorəvoz vogoh-

ruş misoxd ə dyl xyşdə Məhmud, ə dərdəvoz sərə vəçohundə. Və boql soxd səxd dənişirəlrə ə tiçə və xiniyə dənişgohirəvoz ə sər mənqəl, ə çə ki dyşirənbu piti ə cyklə mixəkiyə qədəhləj luqi.

Əxirdə u məsləhət soxd əri hər cytar giri həl soxdə xəhərə ə hər çoj giri. Məsləhət joqinly bu. Diyə jə rəhigə nəş ofdənbu əri əxir norə içirə qəhrəgynihoy zənə.

Ə i çirə qəror omorə hisdi, Məhmud ə sort, hoj molhoj xyşdə jə nəvligəş zilod soxd—syqədə xəhər xyşdə, ənçəq ə u təfəhətirəvoz ki, molho ə tuku dəbuhorə mino ə buru ə burbundəi, ommo xəhərə ə xunə pəhəny soxdə ə hic kəs ni burbund. Məhmud bəhzi vəxdho çəht misoxd əri xəhər xyşdə məsləhət norə əri toniş-bilişho—subojho və zənlyho. Məhlymiki, u xəhər xyşdə ni danyşd məsləhət norə əri ən uho, urə şinoxdənbryrtho. Məhmud əz uho təvəqə misoxd ənçəq kuməki soxdə, əri ən u hər ki bu jə numgyrdə biljofut gufdirə.

Ə jə dumonlyjə ruz poizi Məhmud nyşdəbu ə tujuk xyşdə, dəgyrdə omorə ə fikirhorəvoz və cymə rəh dəbu əri ən u ruz ki, kəjki u xilos mibu əz xəhər. Ə ki ən u omo jə hərməh jy, komirəki ə jə cəndihorəvoz borobor vəkil soxdəbu əri ofdə numgyrdə, və məhlyin soxd ə ju içirə:

—Xəjrə kori ki, ty ə mə tapşyrmiş so xdi, ə i zuri məhr miboşut: ofdəm numgyrdə komiki xəhər tyə xohuho.

—Kini u? —xyromly birə pyrsl Məhmud.

—Riza Nəcəf-Oğulı, fəhlə, slesar. Urə ənçəq jə cyklə şərtləi: voisdə həcl əz durış bugə vyny urə. Ty danysdəni ki Məhmud, i səhət zomunəho əlcəqi, bytyn Məhməd norə vəsi-jətho ərimu vacarusdi. Dişə hic kəsə zən xos-də nəş voisdə həryə nədirə. Əxi numgyrdə—fəhləi, və hədətho əri ənu—hici.

— Urə mişu duzətmiş soxdə,— fikir soxdə çohob do Məhmud.— Gədəre voisdgə əri dirə, mə ə u zən mərə mişurbunum. Əri ə ZAGS məhr birəş gənə zən mərə mifyrsym: u ə zir codur dəri, hic kəs ni dany. Omno məhr varasdəngə ə xunə jy xəhərə mifyrsym.

—Lap xubə fikiri Məhmud,—çohob do fi-ovlr. İçirə fikirə əri soxdə əz ty bəqəjr ə sər jəkiş nivoromo. Ambar—xubə minkinini.

Dişəş şor birə əz i çirə əqyl ofdəi xyşdə və əz təhərifihoj hovir Məhmud joqinly xyrom bəsdə. Əri soq boşl gufdirə əz xozmunici əri çofə jy, u qinoq soxd urə ə şirine cojəvoz, cəndqə-dər jy həmişə təhış muxurdgə. Əz çigə nə çy-mysdə, Məhmud sərə vədəşənd əz tuku və kələi və migləi əngyşdnorə ə jəki vogosundə, mundaithorə-myşd soxdə, fikir səhəb cojci ə racəj tukuju. buhorə kəşi ruşə xyşdə. U ə irəvoz got-nə soxdə varasund ə u ki, gərəkli dy pə-jələ şirine coj ovurdə gufdirə. Ə hərəj ən uho əzini nuşunəho dəbu, və uho dy jəkirə ma-rasi. Jə minut bəqdə cojci ə hər dəs şəş pə-

jelə cojə potnus syz gyrdə ovurd. Dy pəjelərə ə qəndəvoz ə Məhmud do, uş ə firəh dylirəvoz gufdi:

— Əz şut mə əri tyş jə pəjelə coj midəkini.

Səhib cojxonə, ə cənd karazhorəvoz şirinə coj dorənbuho ə tukuho, hə u səhət varasi, ki ə inço jə xəjrlyjə kori—ədəj hərisi birə. U imborəkbu soxd Məhmudə, və soq-boşl soxdə əri içirə qinoq soxdəi, rafd əri bəxş soxdə mundiho dəh pəjeləhojgərəş.

— Əri, dusdmə,—gufdi Məhmud əz hovir xyşdə.—Təhərifly gərdə byzyrgə novi Məhməd. Vədi birəniki, u nohoq bujruc nə soxdəi əri zənə ə codur gəjmış və pəhəny soxdə ruj xyşdə əz mərđəho.

Inço Məhmud əz jor nə vədəşənd əri jə kəm sygyşəo şəndə, cəndqədər səsə cykləş soxdə, ə adres bolşevikho və hykymət sovetho.

— Azadi cyi mugu, azadi zənəho cyi? —gufdi u.—I ənçəq sygyşi əri nomus imu. Imu binovo birəjm, cytar mərđ, həmmə birə minkiniho və kuməki soxdəi ovqəthoj xyşdənimu jovoş-jovoş əz dəs imu ədəj vadarafdə. Mibu mi, mə ədəm əz ty pyrslərə, zənə codur syz. doşdə, həməl mijov mi içirə kor?

Məhmud ə hovirəvoz, hənçiryt tuxə gərmə cojə, gərm voromorut və sər gyrdyt hər tərəfly əri məsləhət soxdə cytar furmunutgə numgyrdərə, cytar ə ZAGS murovtgə ə urəvoz və ə u miburbunutgə gyzələ zən Məhmudə

və bəqdə cytar dəgiş misoxutgə urə ə azarly
və ə gygcəg nisdiho xəhərəvoz.

Hər dy qərər soxdut əri ! korə zu duzət-
miş soxdə, nə ə qəd jə ruz, gədəre minkin nə
dərə əri fikir soxdə və virixdə əz jy gyrdə
omoriho tur. Zənə burbundə gərəki ə ZAGS:
əgər gədəre əz u xoş omogə, hə unço məhr
soxdə işurə və hə u səhət horoj zərə mollərə
əri kəbin bəsdə. Əz zir codur gədə hiciş ni-
dany. Şəhongum hərisi misoxut və şəvxəhərə
mifirsyt. Ə i məsləhətəvoz varasyt

Ə xunə vogoşdəki Məhmud həmmərə gof
soxd əri zən və məhlym soxd ki əri ə ZAGS
məhr birə ə çigəj xəhər jy mişə burəv gufdirə.

Gof soxdə həmmə fikir soxdə omoriho plana
Məhmud ə pyşoj səvgilə zən lovqol soxd ki,
həmməj ən iħorə u fikir soxd i gufdirə əz
xotur diñçl və xuş bəxd i jy.

— Ə i karaz dişə şək i nə dəri: kor xəhərəş du-
zətmiş misoxim və xyşdənimuş əxirdə əz zi-
jodijə xurdəgor xilos miboşim. Razini mi ty
ə mərəvoz səvgilimə?

Zən səksənmiş birə və sypənç bisdo əz
əvəli gofhoj Məhmud. Ommo Məhmud nə va-
rasirə bisabur birəl zənə, ə xuşdyliərəvoz sər
gyrd əri tih i soxdə nazuşməndijə gofhoj xyş-
dəre:

— Mə və ty lap xub mizihim. Imu dydylə
miboşim. Dişə ə imu hic kəs meşat nibu, hic
kəs imurə nə rəhət ni soxu, tyş dişə mərə nifri
ni soxl. Imu ə jəkirəvoz bəxdəvər mizihim Ox,

cytar mə tyrə dusd doşdənym, cytar xosdə-
nym... Di jə moc soxum tyrə, dusdmə, şorimə,
bəxdəvəri mə. Ty syz jə ruziş nidanım zı-
hisdə...

Məhmudə voisdənbu zənə qəl gyry ommo
u ə qəhrlyi və ryxşəndijə xəndərəvoz cərx
xurdə kəməərə carund ruja u. Səs ən u lap
qəhrəgyn bisdo.

— Ə çigəj xəhər voisdə zənə ə şyvər di?...
Bəqdə qırjət ty ə çl, hyrmət ty ə çl?

— Əj əqylsyz ty nə varasirəj. Ty ə ZAGS
ənçəq ə vəxdləj məhr soxdə miboşi. Ommo
zən ən u, xəhər mə mibu.

— Hic jə təfəhətiş nisdı, əxirki mə ə qiroq
mərdəvoz ə məhr mijo buram nəbugə nəh?
Uş hələ ə razigəri tyrəvoz?

— Əri dijə, ty mijo buraj. Əzi kor ə ty cy
zaralini? Hiciş. Ə məş hiciş. Dijə cy kori inço?

— Xub, mə muram—ə tyndirəvoz gufdi zən
burra hərəj gofə ə jə ixdilotigərəvoz. Ommo
öz hərəkətho və ruj birəi ju vədi bu ki, u ə
jə cətinə və bədə məsləhəligəi.

Məhmud ambar razi mund əz i jonəşmiş
birəi zən. U imidly bisdo kl, əzim bəqdəlgəş
həmmə korhojy çəng syz migiroru. U lap pa-
ra bisdo əz şori, və sifət jy burbundə omo ə
nuşunəj xuşdyli və nikirəvoz.

I ruzigə, cytar iqrər bərəvuhorə xuno, sə-
hət 9 səvəh mundə həmmə bəxş vəgyrdəgor-
hoj ən i nika və xubə kor nyşdəvyryt ə pri-
jomni ZAGS. Moxluq ambar bu, və gərək bu

guzet soxda. Məhmud kəşi təxdə ə jon divor və təklif soxd əri nyşdə ə çunsoq, firəhə duşho, mijonəyə bujə mərd sivpənç sala, ə tən jy kovrə şəl və kovrə şovol vobuho həton. Həton nyşd və Məhmud ə hovirəvoz nyşdyt ə ki jy ə jə çərgə. Zən Məhmud picirə buho ə zul dərijə codur sətini, nyşd ə kişu, ə jon divor, cytar nyşdəbyrythorə xuno ə vitog dəbyrytho zənhoj tyrkho.

Ə vəxd məhr Məhmud mijosd şohod poisdə əz taraf hərys, və hovir ju əz taraf həton.

Zən Məhmud əz zlr codur ədəbu fikir dorə ə həmmə ə ojlənmə giroşdəniho korho. Ə məhtəlirəvoz u əvəli karaz di ki, jə kəm zənhoj tyrkho, həjə nə kəşirə əz mərdhoj xyşdə, ədət gəşdə codur syz və xyşdəərə azad hisob soxda ə təhər zənhoj urusho, çuhurho, ərməniho və gyrçilho. Zən Məhmudəş voids əri soxda uhorə xuno. Lap kəm fikir soxda, u jə kəm vokurd codurə, burbund dyryçdə cymhoj şorobi xyşdəərə, sljə oqoşho və siprə vərlijə pişonirə. Durazə, sljəhə miçəho, cymhoj ən urə fikirly soxdut.

Hovir Məhmud, şişl poj hətonə, və burbund ə jy buho gyzələ zənjuryə, jovoşləj gufdi ə guş jy:

— Cytar omorə əri ty biror, ə pyşoj ty ruj mə sljəh nə vədiromori ki? Xoş omorənimə tyrə?..

Təslixijə çohob qobul soxda, u kəşi əz parajə qul Məhmud. Məhmud ə prostoirəvoz dəkoşdə cymhorə ə taraf, vəno xyşdəərə gujo

ki jy hiciş nəs dirə və nəs varasirə. U ə xunə vəs qədəri həzır soxdəbu zənə əri imburuzi rol, və bovorin bu ki zən lap xub ə sər bəhəm mibəry. Ommo u ə xyşdə nə dəbisdo, kəjki zən jy ə çigəj jə cətvər, jə nəbugə niməj rujə vokurdə, bytyn codurə fuşənd ə sər duşho və sər gyrd əri bəsdə qirmizinə şarf əvryşymı xyşdəre. Əz iho sovol u əz fikir nə vədəşənd əri duz soxdə lov birəbuho mujhorəş, furuşly voçohundə guşvorhoj syrxiə ə racə cyklə guşho. Hosi birə Məhmud hənç gyrdənbu lovhorə, və çəht soxdənbu hər cytar giri, ə hər çyrə ruj carundəiho və cym zərəihorəvoz pojunu zənə əz i çirə minkinsyz hisdiho kor. Ommo u ə jy hic nə dənışı və nuşunəhojyrə nə danysd. U məhəli u məsləhət soxd ki, ə xunə vogoşdəki tənbih mydy jyre, pəhly jyre sov misoxu ə təhər jy.

Əxirdə əz bisaburi ataş gyrdho Məhmud rasi ə nubot.

Hərəkət sər gyrd varasd. Əz savodsyzi xyşdə şohodho ə çigəj qul kəşirə kələ əngyşdhorə vonorə gufdurut:

— Səhət işu nik gardo, çohilho ə nikə bəxdəvərə zindəguni raso, omin...

Məhr birəl hətənə imborəkbu soxdə, həmmə şor vədiromorut əz məmzyl ZAGS. Məhmud əz şori ə xyşdə nə dəbu. Dəshorə ə çib donorə, sinərə duz soxdə u sər gyrd əri jovoş-jovoş ə zir zuhuni xundə məhənlihoj hərəlisirə. U ədəbu rafdə ə pyşo, uhonigə ə pəsə

ly; əz həmmə pəsə ədəbu rafdə zən, səlt şən-
də codurə və pəhəny soxdə urə ə kişdi. Məh-
mud sərxiş biriho əz i duzətmiş birə kor-
pəsəvo nə dənişi və nə danişd dirə, ki „çö-
hilə hətən həryşo“ nəznik birət və ədət ə
zərifirəvoz ixtilot soxdə. Ə kynç rasirəki uho-
carusdət ə i kuçəygə.

Məhmud carusd və di zən xyşdəərə codur
syz, rafdəniho ə fəhlərəvoz. U xyşg bisdo,
ommo ə xyşdə diromorəki, ə quduzirəvoz çu-
raj zə:

— Ty həci ə çə rafdə?

— Ə ki şyvər mə,—çohob do zən Məhmud
ə ocuqə ryşəndirəvoz.

— Tyrə cy biri, şyvər ty kinigə əz jor ty
vadarafdi?—əz qəzəb nəfəs kəşirə, pyrsi Məh-
mud.

— Şyvər uni,—ə komirəvoz ki, həj səhət
məhr bisdorum, ə saburəvoz çohob do u, zərifly
vogobundə xyşdəərə ə fəhlə,—ommo ki, ə mə
guç vonorigə əri durgunə rolho vozirə, u
məərə gərək nisdi!

1925 s.

ƏRKƏGƏ TYKƏZBON

Xristofor Kolums vokurdi Amerikərə. Njuton ofdi zakon həmməj dynjoh jakirə kəşirə-irə. Turgenjev „vokurdi“ kəntel urusirə.

Əgər hərkomı nisdo jakl əz l əxdərlişihə midogə fikir xvşdərə ə zənhoj tyrkho, u məhəl u. əz jak: əni torikə kynçho mijofd l ə dynjoh gırykmiş n ə birilho zən—ərkəgə Tykəzbonə.

Ə həmməj viləjət odly buho ərkəgə Tykəzbonə bu şohodətnumə əz lşpolkom ujezdi, komiki nyvysdə omoranuho ə sər qirmizinə vəlg koqoz.

Tykəzbonə „ərkəg“ horoj zərəi həcəolbə kor nəbu.

Ərkəgə Tykəzbon misido sıvpanç sala. Bu j u mijonə bu, bulul. nə lap pur-pynd. nə un-qədər ləqəriş nəbu, u bu ocuqə zən kəntystonl, ə jə gofəvoz əzuni zənhorə ə sadho və hozorhorəvoz mibu ofdə əz Azərbajçon. Hərəkət ən u kubut bu. Gof soxdə ju kələ-kələ. Məijhojy sıjəli. Əz dəsho və əz sıfət ju vədi bu ki, urə həvəs nəbu gufdirə ə səhənəu və ov. Oimmo əz nəznikli dənıştrəki ə i igld imu, və tiqət dorəki ə hər hərəkət

Jy və nuşunə ju, nibu ə ki ən u jəkəm nəz-niki nə ofdə muni.

Ə sər ən əz oftoi suxda qutinə jy, ə zlr cym rasdi vobu xol, komiki sifət jyrə dorəbu çirojə bynyş.

Tykəzbon əgər ə şəhər mizihisdgə mə ə ləqəm ən u fikir ni dorum, cynki ə şəhər qobulı əri məsqərə soxdə ə odomi və vonorə ə sər jy çyr-bə-çyr ləqəmho. Məsələn: Tut-alan, Xonboçi, Motişgə, Səkinə, Əqəç-əjoq, Fatma, Səqquyz, Xəjrənisa və qəjrliho.

Ommo əri cy əxi fəqlrə Tykəzbonə mərd horoj zərənyt? Urə imu ə əxir midanim, ommo hələm ə hyzət ən l igid imu „çinsjy məhlym nisdihorə“ horoj zənim xoləj Tykəzbon.

Ə həcirəvoz, xoləj Tykəzbon bu kəntcljə zən, mijonəjə buj, mijonəjə hymyr, bulul-nə pur-pynd, nə unqədər ləqəriş. Ommo u həzizət xurdi hə əz salhoj duxdəri xyşdə „ə zulmatirəvoz“, əz komiki xilos nə biri tə imuhojış. U məhəl, kəjki həmmə nəxuşi azarlyhorə xub misoxdut ə dərmuhorəvoz və çyr-bə-çyr gərəkihorevoz, Tykəzbon-xolərə xub misoxdut ə guçlyjə qədər kufdəihorevoz. U əz nəbə və biror xyşdə qobul soxdı tyhmətho hə əz ruz həsyl omorəl xyşdə. İçirə dərmu hic jə kuməkiş ni soxd. Duxdərlə midigə ki, ə jə çigə jə cykle kura birəni, u —hə u, sə hət unço mbisdo. Hə u səhət mivirixd u ə

hər çigə səs, illişmiş soxdə ə hər kynç, codur xyşdəre. U həjb-hor cyigə ni danysd: qirmizi ni bisdo. U syz hic jə gyrdləməş ni giroşd: urə həmmişə mibisdo dirə ə xəjrotho, ə hə-risiho, ə həmum, ə məcit.. Həmməj dih qəh-rəgyn bu ə qərisuj ən u. Jə əz unı ci nə bu ki, ə pəsəj ən u nə gufdirə bu ə dih.

Əxir əxirdə bəbəşy, sabur jy lov birə, hər cytar girt həl soxd dinç nisdiho duxdər xyş-dərə əz dəs.

Ə dih zihisdənbu myzdyr numjyş Abdal¹-Əsəd. Jə kəmləj ləj-luj xurdə bəqdə bəbəşy do Tykəzbonə ə u ə şyvər. Ambarho fikir sox-dut ki, Tykəzbon imuhoy jə kəm sokit mibu, ommo ə şyvər rafdə bəqdə, u xyşdəre dijəş azadtə burbundə və sər gyrd əri vəxdly-vəx-dinə omorə ə çəhmətlyjə çigəho. Abdal-Əsəd buho sokitə odomi, nidanysd voromorə ə vihtoj Tykəzbon, hərə-bir əz u qobul misoxd silləho.

I korə dirə, oq-səqəlho hər vəxd nifri misox-dut bəbəj və şyvər Tykəzbonə. Siprə mujlyjə zənho, urə qobul nisoxdut ə çəhmijət xyş-də. Jəkəm zənho urə dusd midoşdut, jəkəm-ho hyrmat misoxdut, bəhzihojgə nifri misox-dut hic dirəş nivolsd işurə. „Cyl ə urəvoz əloqo gyrdəl“ Tykəzbon fikir nido ə jək) ən uhoş, həmməj ən u nifriho və ləq-ləqithorə əz i guş zərə əz i guşlgə mişənd.

1. Abdal—kəm əqyl

Ə jə gyzələ ruz ə zindəguni xoləj Tykəzbon giroşd jə kələ qozijə: Əsəd azarly bisdo myrd. Həmmə qəjquhoj təsərifoti vomund ə sər biyə zən: ə bazar rafdəni mibisdogə, ə idorəho horoj imizərytgə—xoləj Tykəzbon ambar fikir nəsoxdə mənəyşd ə sər həsb murafd. Xori runda, tum şəndə bəcin soxdəl bisdo hədətiyə myxşyil xoləj Tykəzbon. U həmcyh danysd, kosibə cy cinigə.

Myrdəl şyvər. kələ zarbə nə ovurd əri ən u. Həmməj kənt məhtəl mundut ə i çirə boçəruqlu birəl ən u ki, təhno ədəj ə sər bərdə təsərifotə və həmmə qəjquho jurə. Ommo hic nə birə gofho ə pəsəj ən u hə ədənbu giroşdə.

Ə məmləkət myhkəm bisdo həkymət soveti.

Xoləj Tykəzbon nə varasirənbu politikərə, nə danysd səbəb fuşəndəl həkymət mussavati-rə və dəgiş birəl ən urə ə həkymət fəhlə kəntclirəvoz, ommo əz ə dih omorə təbliqətciho şinirəbu ki, imuhoj xoləj Tykəzbon—xyşdəniljy səhlə xyşdəl, ki imuhoj u ə həmmə mərdhorəvoz borobor azadī və əz kəs əloqoly nisdī gufdirə.

Jə karaz şəv Xoləj Tykəzbon əz bysty vogəşdəki ə tufəngəvoz zərəbu jə zurbajə gyr-gə. I qozijə lap zəvər vəbərdəbu həkymət xoləj Tykəzbonə. Ə hər xunə gof misoxdut əz tovun çobordi, zirəki və boçəruqlyl ən u. Dəsdəj kəntciho təxsirly soxdənbryrtho urə ə

horsyzi və bəd xosljəti jovoş-jovoş sər gyrd əri həl birə.

Jə karaz ə kənt məhlym soxdut ki, ə Boku mijo burov jə zən ə delegati. U cy mijosd soxdəgə ə Boku, jəkiş xub nəsdanbu. Ə i məsələ hərki çohov mido danysdəi xyşdəre xuno.

Əxund kənt—Molla Rəçabiş fikir xyşdəre do ə i məsələ.

— Viniş tə ciço rasirətgə, zənhojmurəş əz dəş imu ədət vədəşəndəl

Əz gofhoj ən i odomi, omorəbuho əri delegat viciyə, vədi bu ki, ə Boku ədəj kura birə sijezd zənho.

Sər gyrdyt burra, bəsdə, fikir soxdə və gəşdəre, kirə mibugə fyrsorə. Və . . . jəkirəş nə ofdut.

Ki razi mişu əri otkaz soxdə əz zənho, dədəjho və xəhərhoj xyşdə?

Əxir-əxirdə əz xəjli burra-bəsdəiho, ocuqə və pəhənykiyə gyrdləməho bəqdə qəror soxdut ki, ə Boku ə sijezd fyrsorə gərəki xoləj Tykəzbonə.

Ə i vəkil razi bisdorut mərdhoş və zənhoş.

— Ki danysdə ə urəvoz, ə Boku cy mi-soxutgə?—fikir soxdut mərdho.—Əgər jə kor bisdogə kələ hovun nisdi: zən həcinigəş xunə syzi və qojdəly-qojdəsinə bijobur soxdit imurə.

Zənho hırr midorut inərdhorə: kominişu midanysd ofdə yzğə vəkiligərə?

Qlismat xoləj Tykəzbon qərorly bİsdo: ə gyrdləmə ə jə səsəvoz u vİçlrə omo delegat ə əvəllmyn qurultaj¹ zənhə.

Xoləj Tykəzbon ə şorirəvoz lyng vono ə əvəli sylməj kor çəhmijəti.

Ki midanysd fikir soxdə ki, hə ə irəvoz ni varasy və ə pəsəj əvəli lyng norə mijov gufdirə gənə lynghə? Ki midanysd məhşovo soxdə ki, xoləj Tykəzbon fikir misoxu əri sylməmə dijəş zəvər və zəvər varafdə? Ki midanysd fikir soxdə ki, əxirdə xoləj Tykəzbon lov misoxu qənət myrslyhorə və əzilmiş misoxu myrsdorəgorhorə? Əxirdə, ki midanysd minkin dorə ki xoləj Tykəzbon mibu „ərkəg“?

Əgər hər ki giri əz bovorinə fərzəndhoj Məhməd, num jy ə xosi gyrdə bİjovo, ə vəxd səcgiho ə kənt midəbİsdogə və ryhə zəvər soxdə məhlym misoxd əz tovun bİjovho linərhoj xoləj-Tykəzbon ə zİhİsdəgorho, num ən u dijə hic ə jor dəşəndə nijomə.

Ommo kor əz kor giroşdi: xoləj Tykəzbon odly biri ə həmməj mərkəz ujezdİ, və ə təşkilothoj zənhə ə Boku. Urə çəlb soxdət ə kor çəhmijəti. Həmin İ kor bİsdo səbəb ən u ki, dy sal bəqdə, kəjki ə dih giroşd səcgihoj sovetho, ə hərəj kandidaturho ə sərnyşi sovet kənti burbundə omo num xoləj Tykəzbonİş.

Ə ruz səcgi kəntiho kura bİsdorut ə pyşoj sovet kənti. Əz mərkəz omorəbuho inst-

1. Qurultaj — sijezd

ructor gufdi rec, və nuşu do ə nə minkin bəxş
vəgyrdəl zənho ə səcğiho.

Bəqdə ruj bisdo ə kura birəgorho ə pyr-
syşəvoz:

— Gərəki mi ərli zənho vokurdə çiroja
gyrdləmə, jə nə bugə hə ə mərđhorəvoz?

Hərki, şinoxdəniho kənt imurə ə əvəli sal-
hoj hykymət soveti, kəjki hələm guçly bu
mirosi musavatciho, lap xub marasy ki, ə
gyrdləmə əz həmmə zənho dəbu ənçəq jə xo-
ləj Tykəzbon.

Gofhoj instruktora şinrə xoləj Tykəzbon
vəxyşd əz çigəj xyşdə.

— Hərməh!—səs soxd u.—Ə mərđhorə-
voz ə jə çigə! . . Ə jə çigə!

Sərnys sovet kənti viçirə omo xoləj Ty-
kəzbon.

I qozijə ə poj pojund ambarhorə.

— Imu mərđ nisdim bəgə?—pyrsyryt dy
əz jəki kəntciho.—Bəgə ə sər imu pəpəx nə
vəri? Imuhoj jə əxloqsyzə zən ə sər imu oqo-
jəti soxdənihi!

— I cy korhoi ə sər imu omori? Cytar mi-
dany birə ki, zən hykymət bu?

— Bişnəvit, i Tykəzbon—zən nisdı, mər-
di . . . kusəi . . . Cənd salho u ə şyvər biri.
ommo həil nə birijyrə. Abdal-Əsəd xyşdəniijy
həmmişə mugufdi ki, i ərli ju zən nisdı . . .

İçirə ixdilothorə soxdə kəntciho lov bis-
dorut ə xunəhoj xyşdə.

— Tykəzbon—zən nisdı, mərđi, ərəkəti . . .

Vədi birənbuki, i fikirho sokit və razi misoxd həmmərə. Tə şəv birə həmmə dy əz ləhəj jəki dorə-vosdərə soxdut i məsələlə. Həmməj kənt myxşyl bisdorut ə i qozijərəvoz.

Ə həcirəvoz igid ixdilot imu, mijonəjə buj, mijonəjə hymyr, ə qərlş jə ruz hic jə təbliqot və jə propagandə syz carusd ə mərd. Məsələ əz tovun nomus kənt ə razigəritərəvoz, çəhmly həl bisdo.

Xoləj Tykəzbon ə kor sərnys viciərə omorəi xyşdə jonəşmiş bisdo cytar ə hədətiyə kor və ə lolqirəvoz qobul soxd həmmə korhorə əz kyhnə sərnys, və əz instruktur qobul soxdho ə sər qirmizinə koqoz nyvysdə omorə mandatə ə muqojətitərəvoz qəd soxdə pəhəny soxd ə çib xyşdə.

Şəhongum kəntciho korhoj ruzi xyşdəərə varasdəki, (mərdho və zənho əz jəki çiro-çiro) pojhorə qəd soxdə ə zir xyşdə, mynyşdyt ə kucəho, ə jon məcit və xunəho, ixdilot soxdə və lov misoxdut şəhrho, komi həll bugə boçəh zə:

— Ərkəgə-Tykəzbon ədəj omorə!

Həqiqət, ə kucə vədi bisdo xoləj Tykəzbon. portfel ə zir qultuq dəri, qəmcil ə dəş dəri və trubka ə ləhə dəri. U, səs syz giroşd əz jon ə jy cym dokoşdəniho kəntciho.

— Vinişit, cənqədər takaburiniyə, — ə zir zühuni gufdi jəki əz mərdho. — Həci midani gujgə bəbə-kələbəbəj ən i ə hymyr xyşdə tyk-mironciho birət.

Zənhoş, dirəki urə, gof nə soxdə ni bisdo-
rut. Hərki mugufdi—xubi və xərəbirəş. Ə hə-
rəj ən uho dəbu jə xonum, ə vəxd xyşdə vi-
rixdəbuho əz bolşevikho və zihisdənbuho ə
dihbon.

— Xub dənış, həz vəgi dusdməl—ruj bis-
do jəki əz kəntciyə zənho ə ki ən xonum,
burbundə qəmcil və portfel Tykəzbonə—əxi-
i xolisə mərdil

Xonum şəhəri ə kələ həçoibirəvoz tiqət do
ə i surət.

—Ox, dusdmə, əz tovun cy gof soxim!
Vəxdho ədət dəgiş birə, xosijəthoş ədət də-
giş birə. Zənho ədət ə mərdho carusdə, ommo
mərdho... şəhltu dano işurə ki ə cyjgə!

Şəv bisdo. Həmmə xisiryt. Dih qərq bis-
do ə sokiti, hərə bir qəriş birə ə ravusdəj
səghorəvoz. „Kələl-vəgyrdəl Tykəzbon“ hic
jə tazaiş nə ovurd ə sokitijə şəv dihbon. Həm-
mə ə şirinirəvoz xisiryt, şək nə soxdə, cy qo-
zljəho rəsd mijovgə ə işu səvəh mundə.

Səvəh bisdo. Hər vəxdirə xuno, hərki
myxşyl bisdo ə kor xyşdə.

Xətət sovet Məməd-Əli ə sovet omorə dyl
pəşəl syz və qəjqə syz, nyşd ə hədətiyə çl-
gəj xyşdə, ə cəpi kynç idorə.

Hələ hic dyrysd rəhəti nə soxdəbu, kəjki
diromo xoləj Tykəzbon, əz cy kor-bugə səxd
qəhrəgyn birə. Qloş qobocq tih soxdə, nyşd

ə çigəj xyşdə, cymhorə dokoşd ə divor dul-
lu birəbuho koqoz, gujgə ə dənışirəirəvoz vo-
lisdənbu jurə fubəry ə unço nyvysdə omorə-
buho və əri jy nə varasirəni buho xəthorə.

— Cənd ruz ixdiyor hisdi mərə əri odomi
dysdəq soxdə?—pyrsi u, vəsqədərli ə koqoz
dənışirə.

— Pənç ruz,—çohov do xətot.

— Pənç ruz?

— Əri.

— Həjf, lap həjf! Ə çə nyvysdə omori əzi
tovun? Həri burbun vynym!

Xətot vəxyşd və rafd ə jon ə divor vogo-
sundə omorihə koqoz, ə əngyşdəvoz buzbund
vobuho statjaj qəror Mərkəziyə Əçigə-ovurdə-
niyə Komitet Azərbaycanə.

Tykəzboniş həmcin vəxyşd.

— Həjf, lap həjfi—gufdi u.—Mijosd am-
bar birəl

Sərnys rafd ə ki koqoz və kələ əngyşdə
vono ə çərgəj əngyşd xətot. Tykəzbon ə nə-
xyrəvoz riz kəşi ə zir statja, ə həcirəvoz u
nuşunə soxd gərəkiyə riz xyşdərə.

— Diyə cy çərmə ixdiyori dorə mərə?

— Pəzdəh monət çərimə və pənç ruz çə-
byriyə kor.

— Uş kəmi.

Tykəzbon lap qəriş birəbu.

— Əzi tovun ə çə nyvysdə?

— İni inço.

Xətət gənə jəkirə əz statjaho burbund. Tykəzboniş tazadən əz zir jy ə nəxyrəvoz kələ riz kəşl. Dur-domoqlı, u vogoşd ə çigəj xysdə.

— Ədəm hykm soxdə ki, Molla-Rəçəb,— jə kəm fikir soxdə ruj bisdo rujə xətot,—kuk ən u Molla-Çəfər-Oquli, biror jy Səfdər-Oquli və domor jy Səid-Hysəjin dusdoq soxdə bi-jov hərki pənç ruz. Nyvys!..

— Şiniryml!

— Gənə ədəm hykm soxdə ki, Oqulom-Hysejn-bəg, Səfər-Oqo-bəg, izboşi-Xəlil, Qəzəq-Əhməd və jəsəvul-Syləjmon dysdoq boşut hərki pənç ruz. Nyvys!..

— Şiniryml!

— Gənə ədəm hykim soxdə ki, Kəlböləl-Musəib, Məşədi-Səməd, Hoçi-Məhti, Mir-Syləjmon çərimə boşut hərki pazdəh monət və hərkişy pənç ruz ə çəbyrişə zəhmət kor soxut ə ərx çəhməti. Nyvys!..

— Şiniryml!

Qəhr Tykəzbon jə bobot sokit bisdo. Si-fətju ocmiş bisdo. U vokurd portfela, və əz unço vədəşənd di instruktur jyərə dorəbuho qirmizinə mandata, sər gyrd əri ə tiqətəvoz dənışirə ə əri ju nəvarasirəni buho nuşunəho. Tə sirol birə dənışı ə koqoz, bəqdə ə mu-qojətirəvoz qəd soxdə dubərə dəno ə portfel və nyşd ə çigəj xysdə.

— Nyvysdəj?

— Nyvvydäm.

— Hykmä häj-sähät ä sär vähäm värdä gärek. Mä imburbunum ä u myftäxurho!

— Şiniryım.

Tykəzbon växyşd rafd.

Jä sähät nä giroşd, govdu äri dysdoqho qyc birəbuho, pur bisdo ä dysdoqhorəvoz: çigä nä bu äri nyşdä.

Häilho, zənhö vä qohum-əqrəbəj dysdoqho, kura birəbyryt ä mähələj sovet vä ədəbyryt guzət soxdä omorəi Tykəzbonä. Zihisdəgorho, di ä sokitirəvoz xisirəbyrythö vä imburuziş ä sokitirəvoz växyşdəbyrythö, bovor nä soxdut ä giroşdiho väqifi. Cytar mibu dysdoq soxdä Molla-Rəçəbə? Cytar mibu dəs vərovundä ä sər. Qulom-Hysejn-bəg? Cytar mibu ä dysdoqi nuşundä Hysəjin-Qulibəgə? Mihtijorirə qədər nəbu.

Tykəzbon ä sər həsb vəri, qirmoç ä dəs dəri omo ä pyşəj sovet. Həmmə kura birəgorho urə dirəmund, nəfəsə vəsdyt. Həmməşurə häci lərz gyrd ki, gof soxdä nä danysdyt.

Burküi lov bisdo äri rəh dorə Tykəzbonä. U çəld furamo əz həsb vä darafd ä sovet. Ə pəsə jy darafdyt ä minət omorəgorhoş.

— Xotur xudo rəhm vər ä imu, puc məsox imurə, insof soxl.—sər gyrdä omo minəthö vä lovho.

— Həməi nijov!—kutəh çohov do. Tykəzbon.—Nibul Rəhə nidym!

Minətciho dirəngə myñkəm polsdəl Tykəzbonə varasıryt ki, minəthoşy xəjr syzl gufdirə. Qəmly birə, sər gyrdyt vədiromorə əz sovet.

Giroşd pənç ruz. Dysdoqho azad soxdə omo və əz çəbyriyə kor ərx bəqdə vogoşdyt ə xunəhoj xyşdə. Ommo nə giroşd hic dy ruziş əz azad birəişy bəqdə, gənə Molla-Rəçəb və jə dəsde myftəxurhoj kənt tazadən dysdoq birə ə qəzomot dəşəndə omorut... Jə dəsdeyjə, kulakho fyrsorə omo ə ərx dihi, səxd xəreb birə mihtəç buho ə remont soxdəl.

Giroşd ruz. Giroşd hofdə. Giroşd sal. Xoləj Tykəzbon bərd kor xyşdə. Ərx dihi təmiz soxdə omo. Molla-Rəçəb ə hofdəi dy ruzə ə xunə ə qəd kiflət migirovundgə, mündəl pənç ruzhojgərə ə dysdoqi migirovund.

Bəhzi vəxdho Molla-Rəçəb, pucundə xyşdə. Əz ətəghoj duraza həbo, xyşdənişy murafid ə sovet.

— Əxund, xəjr bu? Ə çə rafdə həci?— mypyrsyryt kəntciho.

U çohob mido, sərə gyrdə ruje dysdoqxonə:

— Unçol

— Cyi, gənə hykmi?

— Nəh, hykm nisdı, diyə cy guzət soxuın? Xyşdənmə danysdənym kor mərə diyə...

Xristofor Kolumb vokurdi Amerikarə. Njuton ofdi zakon həmməj dynjoh jəkirə kəşirə. Turgenjev „vokurdi“ kəntci urusirə.

Əgər hər ki gəlir interesly misisdogə ə zən tyrkil, u ə imu məhlym misoxdga nətiçəhoj əxdərişl xyşdəre, uməhəli imu, ə ruzhoj səc-giho Tykəzbonə təhno nihişdim ə məjdul kor çəhmijəti, ojlənme mygyrdim urə ə əzini, cyn jyni zənho-delegathorəvoz. Ommo literatura, hər tarafly toniş soxuhə imurə ə zən tyrkirə-voz kəmi. Cənqədər ə qəriş ən uho dəri bo-çəruqlyho, midanytho bərdə vəzifəj sərnys sovetirə, hələm çohəlytə korhərəş. Həj ki imu nəsdənim, cy çirə zihimho pəhəny his-dytgə ə zir sljəhə codurho:

Ommo ərkəgə-Tykəzbon i korə danys-dənbu, cənqədər ə kursho nə xundəbugəş: əzini məsələhorə ulap xub və azad varasirənbu.

Jə karaz məhlym bisdokil pravlenijəj koope-rativ tazadən viçirə omorəninil gufdirə. Ruz orinə (çylmə) bu, və clenhoj kooperativ kura bisdorut əz zu-səri səbəh.

Vokurdyt çəhmijə gyrdləməre. Tykəzbon ə jə çərgə nysd ə sərnysəvoz, trubka (cyklə qəj-lon) kəşirə-kəşirə, tiqət dorə ə gof soxdəl bəhsho. Nyvysdyt numləməj kandidaturhorə. Ə unço nyvysdyt əz zənhoş. Hər odomi ə səs norə mijomo jəki - jəki. Xoləj Tykəzbon səs mido ə uhənigərəvoz borobor. Hətto num xoləj Gəvhər gyrdə omorə, sərnys sovet tik gyrd hər dy dəsliorə, Bəqdə dənişi ə ojlənme dikl dəş vəgyrdəgor hə juni.

— Əri cy dəş nəş vəgyrdəniti? Hətto num zənə şinirə, dəşə ə çib pəhəny soxdəniti!

Ə i gof xoləy Tykəzbon jəkiş səs nə do. Ki dəs vəgyrdi əz dədəj və əz xəhər xyşdə?

Gyrdləmə varasd. Bəxş vəgyrdəgorho, ixdilot soxdə ə dəsdehorəvoz, rafdyt ə xunəhoj xyşdə. Ixdilot həlbətkiş giroşdənbu ə ojlənməj kooperativ. Instruktor əz mərkəz omorəbuho, ixdilot soxdə ə xoləy Tykəzbonəvoz, vədiromo ə kucə.

— Həri, hovojtı cytari?—ruj bisdo ə xoləy Tykəzbon, zu gof soxdəbuho ə jyrəvoz əz to-vun sostav taza pravlenijə.

— Ox, cy gofi əxi. Səvəh—gyrdləmə, şəhəngum gyrdləmə. Şəvhoş ki, çəng ə vandithorəvoz. İni jə məhi ki, i əlcəqho mərə minkin nəş dorə. Hər vəxd ə sər həsb, tufəng ə duş vəri. Kəmərmə xyrd biri.

— Təsərifot və əkinhojtı cytari?.. Ty lov tum birə nidani əxi?

— Həlbətki. Lov tumiş mibisdorum. Dirənym minkin nisdi. Əz vəxd mə omorut ə sər xori fyrsorə omorəho. Jəkirə vəgyrdəm əri mə ə kuməki... Çohilə kuki, xyşdənjyş təhno-suboj.—Tykəzbon jə minut fikir soxdə.—Kosib ambar ədəj calaşmış soxdə... Ruziş ə kori, şəviş ə kori... Əxirdə məş urə əri mə ə şyvəri vəgyrdəm.

— Ə kulakorəvoz cytari rafdori ty?

— İ kukhoj səg hərgoh giri mihəllfunut mərəl Əxirki əz xyşdə nəş tərsirənym... Həjf omorə mərə ə omorə odomi mə... Ox, hərməh, əgər ty danigə u cytar kor soxdəgəl

1927 sal.

ՀԵԼԲՅՏ.

Տըր համրոն ԲՍ. Ամբար նը ԵտօՅՍԵՆԻՅը
գըրմի ԲՍ. ՄԵԻԶԻՆ (ԱԶԱՆԸ) ըՆՇՁԳ ՎԱՐԱԲԸ Ե ՏԵՐ
ԽԻՆԴԻՐԵ ՄՁԸԼՁԵՅ ԿԻՆՆԵ ՆԻՄԵ ՎԱԿԱՐՍԸՁԵ ՄԻ-
ՆՈՐԵ ՎԵ ՏԵՐ ԳԻՐԸ ԵՐԻ ԽՈՐՈՅ ՅԵՐԵ խՍՈՒՍՈՒՄ
ԽՈՐԵ Ե ՆԵՄԱԶ ՔԻՏՆՈՎԻԼ.

ՕՂԵՐՁԸՆԸ ՏԿՈԼԵ ՄԵՀՄՈՒԸ-ՁՄԻ, ՏԻՆՐԵ ՏԵՐ
ՄԵԻԶԻՆԵ, ՔՈԿՐԸ ԼԻՆԵ ԲԻՐԵ ԿՄԽՈՐԵ, ԲՄ ՏՈՒԸ
ԿԱԶԱ ՏԵՀԵՒ ԸՎՈՐԻՐԵ, ՎԵ ՅՈՂԻՆ ԲՈՎՈՐԻՆԿԵ ԲԻՏԸ
ԿԻ, ՎՁԸ ՔԻՏՆՈՎԻՆԻ ԳՄԸԸՐԵ, ՅԻՆԳ ՅԵ ԿԻ, ՎՁԸ
ՆՍՈԽՈ ՎԱՐԱՏԸԼ ԳՄԸԸՐԵ.

ՀԵԼԽՈ խՍՏՁՆԵՐԻՒԽՈ Ե ԵՎԵԼԻ ՎՁԸ, ԲՈՐԿՄԸ
ՎԻՐԻՒԿԸՅԻՒՄ ԵՅ ՏԿՈԼԵ, ԼՈՎ ԲԻՏԸՐՈՒՄ Ե ՏԵՐ ԲԻՐԵԽՈ,
ԵՄԻԶԵ ՄԵՀԵԼԵ. ԿԻՄԻՈ ԵՀԵԸԸ ԲԱԲԸՅԻՒՄ Ե խՍՆԵ,
ԿԻՄԻՈ ՄՈՒԸՒՄ Ե ՎՈՅԻ ՏՈՒԸՁԵ Ե ՄԵՀԵԼԵՅ ՏԿՈ-
ԼԵ, ՕՂԵՐՁԸ ԲՈՒՈ Ե ԳԻԼԽՈ ՎԵ ՏԱՎԶԱԳԵԽԻՐՁՎՈՅ.
ՏԿՈԼԵ ԽԵ Ե Ի ՅՐԻԼԵԽՈ Ե ԱԶԵՐԲԱՅՅԱՆ ԽԻԿԻ-
ՄԵՒ ՏՈՎԵԼԻ ՆՈՐԵ ՕՄՈՐԵ ԲՁՁԸՁԵ ՎՈԿՐԸՁԵ ՕՄՈ-
ՐԵԲՈ ՎԵ ԽԻՏՈՅ ԲԻՐԵՆԲՈ ԳԻՅԵԼԻ ՎԵ ԿԵԼՁԳԸԸ ԵՆ
ԸԽ. ԽԵՐ ԿԱՐԱԶ ՔԻՐԵ ՄԵՐԸԽՈ ՎԵ ՅԵՆԽՈ ԵՅ ՅՈՒ-
ՅՈ ԳԻՐՏԸՁԵ Ե ՕՂԵՐՁՎՈՅ ՄԻԸՆԻՏԻՐԻՅՒՄ ՎԵ ՆԻՐԻ
ՄԻՏՈՒԿԸՒՄ ԿՈՄՄՈՆԻՏԽՈՐԵ: ԻՆԻ, — ՄՈԳՄԸԸՐՈՒՄ
— Ե ՔԻՅՈ ՄԵՑԻՒԸԸՅՅՅ ՎԱԿԱՐՍԸՁԵ, Ե Ի ՅՐԻ ԿԻԳԵ
ՆԵՄԱԶ խՍՏՁՆԵՐ ՆԻՍՈ, ՅԵԿԻՏ: ՕՂԵՂՈՒ ՆԵՑ ԿԵՏԻՐԵ
ԵՅ ԵՎՈՒՆ ՐԵՄՈՒՄ ՏՈՒԸՁԸՅ ԵՆ Ս, ՕՄՄՈ Ե ԻՆՉՈ

zurba jo pul xərç soxdət ə vokurdəi škola, cəşməj hər çyrə xəlqə əz sər vədəşəndəi ho və xudosyzi ho. Duzirə gufdirə gərəki, škola vokurdə omorəbu ə əxiri şərthoj texnikərəvoz və çohob dorənbu ə həmmə talabhoj təmizi, sənitari və vomuxdəgori (pedagogii).

İmburuz əz zing bəqdə jə bəş həllho sərgyrdyt vomuxdə „internatsionalə“ ə zuhun tyrki. İ məhəni əri ən uho həm hovoju, həmi gə gofhojy toniş nəbu. Pişotəho, uho hic içirə məhənirə nə şinrəbyryt. Jəki ən uho, jə bobot hovo danysdəgor, uhonigərə kura soxdə ə ojlənməj xyşdə və ə dəs gyrdə burmiş soxdə omorə dəfdərə, ə çəki nyvysdə omorəbu i məhəni, ədənbu burbundə cytar xundə gərəki gə məhənirə.

Həllho xundyt lap əz həmməj buqoz:

İ hisdi əxiri, joqlnə dohvojmu
Ə internatsionaləvoz
İnsonho çəhm mləu.

Əz hərəj şor-xyromə və qəjqy syzə səs işu hər dəm mljomo noləlyjə-moqbunə səs myidzin, duraz kəşirə və duborə soxdə ə zir dəndyho, gofhoj nymazi hərəbirə:

Şohodym ki, xudo təkli və çobordi.

Həllho sər gyrdyt dijəş duraz kəşirə xyromə məhəni xyşdə, kar soxdə səs myidzine və həvəsly soxdə ə xyromi və çəldirəvoz həmmərə. komi ho ki, giroşdənbryrtho əz ki işu,

mipoisdyt. Jəkəmho əz kura birəho mogosiryt əşkoləciho, və muxundyt ə işurəvoz.

Ə dəre lov bilsdo kələ səs:

I hisdi əxiri, Joqinə dovhojmu,
Ə internatsionaləvoz
Insonho çəhm mibu.

Əz zəvər şinrə mijomo:

Xudo jəkini, çəbordl, və Məhməd—novi ən unl.

Sər gyrd əri kura birə dyjymyn vəxd. Əsəd səxd şişirə sumkaj xyşdəre, ə girjərəvoz diromə ə məhələ. Şkoləciho, şəndyt məhənirə, ojlənmə gyrdyt urə, pyrsirə əz u səvəb hərshojyrə.

— Ə sər qovrəho myhyçyzot vədini, mə xyşdənmə ə cymhojmərəvoz dirəm... — gufdirə içirə, gənə girisdə - girisdə. Əsəd rafd ə ki vomuxdəgor.

Həlhoş rafdyt ə pəsə ju tə dər və sər gyrdyt əri dənişirə əz sulaj killit. Jəkəmho guşhorə ə pənçərə vodorə guş dokoşdyt, ixdilət mirasi tə işu. Əsəd girisdə - girisdə. məhlym soxd ə vomuxdəgor ki, ə sər qovrəho, kinigə əz myrdəho zində biri və ju xyşdəni ju Əsəd, urə diri ə cymhoj xyşdərevoz və u zində bitəgor hər ki hisdi hələysi, komiki ənçəq bo-cəruqlyni əri vəxyşdə əz qovrə.

— U, əri ty həcu omori, — çohob do vomuxdəgor.

Ommo Əsəd tərsirliho əz içirə bynyş, poisd i sər gof xyşdə. U Joqinly təslix soxd ki, pəsg

iy myhyçyzotæ diri æ cymhoj xyşdærovov væ u myhyçyzot uxşæşi æ hyndyræ mærd æ durazæ væ sijæhæ ruşhorævoz; æ tæhær zuft, ruşhoju.

— Mæ mitærsym æ xunæ vogoşdæ,—şivæn zæ hæll.—Mæ mitærsym. U mære mygyry mitasunu. U i sæhætiş dægæşdi unço æ sær sisqum, æ hæræj sænqho. U myhyçyzoti—zindæ biræ myrdæi. Bovor næs soxdænigtæ,—burajt xyşdænişmu fæm soxit,—tæklif soxd æsæd æ vomuxdægor.

Vomuxdægor dæmund æ mæhtælli: bælki æz rasdækîş æ sær qovræho jæ bihædætişæ kor bu, hæci tærsundi hællæ. U mæslæhet soxd æri æ æsædævoz rafdæ æ sær qovræho. Hærдыşy vædirromoryt æz vitoq.

Şkolæciho gænæ pyşovogur soxdut æsædæ. Imuhoj æri æn uho pæhænykişæ sur ocuq bu. Uho hæmmære şinræbyryt cy æsæd æri vomuxdægor ixdilot soxdigæ, væ æ hær çigæ ixdilot soxdut i bihædætişæ voqifiræ.

— æsæd, u myhyçyzot nişdi, dævi—gufdi jækî æz hællho.

— Næh inço dævho næs biræ, u hælbætæ—qulæjbonini¹. ægær u hyndyræ buşigæ, hæcunigæ—qulæjbonini—gufdi jækigæ.—Kælæ nu mi myhyçyzot, æsæd?

æsæd tæslîx soxdære xuno voçohund sære.

— Mæ gufdurum æxi u qulæjbonini,—æ sær gof xyşdæ poisd dyjymyn.

¹ (qulæjboni æ zuhun tyrki sæmsækonære gufdirænyt.

— Ə sər qovrəho quləjbəni nəş vəbirə; nəh hic şək nisdi ki, u hələysi gufdirə,—hər-mətly qəriş bisdo ə İxdilot səjymyn şkoləci.

— Bışnəvit, həllho, bəlki u — durazə guş bu?

Əzini İxdilothorə əxir nə bu, ommo vomux-dəgor ə Əsəd təklif soxd əri ə rəh ofdorə rujə qovrəho, jyš omo ə pəsə ju. Şkoləcihoş omo-rut ə pəsəşy, ləhəhorə vokurdə. Kimiho tob nə do, və əz dusdi omorut ə pəsəş Əsəd, om-mo vomuxdəgor tərsund həllhorə, uhoş poisdyt.

Əri hitijoti vomuxdəgor ə xyşdərəvoz və-ğyrd qulluqci şkolə Məhmud - Əmirəş. Ə by-tyn rəh vomuxdəgor səs soxd, şumord və qi-nəmiş soxd Əsədə əri tərsəngohi.

Əxirdə omorut rasiryt tə sər qovrəho. Əsəd pəhəny bisdo ə pəsəş kələ sənq və sər gyrd əri dənışirə ə u çigə, ə ciço ki, ə şkolə omorəki, dirəbu hələysə.

— Unil Unil Vomuxdəgor, dənışi Uni un-çoll Dirəni cytar çumundəgə ruşhorə?—bur-bund həll ə taraf qovrəho, ə ciço ki qərəntu bu.

Vomuxdəgor pəl-pəl soxd cymhorə, ommo hiciş nə di.

— Məhmud-Əmi, ty hər ci cəm dirənimiz?—ə sabursyze sokitirəvoz, pyrsi Əsəd əz qulluqci şkolə.

Məhmud-Əmiş cymhorə quşmiş soxd, də-nişi ə hər taraf əri gəşdə ofdə myhyçyzotə. Ə

sabur syzə pyrsyş Əsəd, u dyşhorə qyçunda saburly çohob do:

— Nəh, kukmə, hiciş nəs dirənym.

Əsədə i kor dijəş həsi soxd.

— Əz inço dəniş,—gufdi u.

Məhmud - Əmi qıroq do Əsədə, çigə jyrə vəgyrdə, sər gyrd əri tiqətly dənişirə.

Ə sabur syzirəvoz guzət soxd Əsəd təslixi-jə çohobə. Əgər Məhmud - Əmiş nə digə həlbysə uməhəlli, dijə jəkiş ə Əsəd bovor ni-soxu. Urə dijəş qəhrly soxd u fikir ki, səbəh i qozijərə midanyt ə həmməj şkolə, və ju mi-bu ryxşəndi ə ləhəj hərməhho. Məhmud - Əmi ə xori vogostərə, dənişi jə karaz ə jə taraf, jə karaz ə jə tarafigəj sənq, və hər karaz u sərə tik gyrdə, dyl Əsəd dijəş səxd kyrt - kyrt mi-soxd, həsigəri dijəş səxd mygyrd jərə.

Məhmud-Əmi tazadən gənə quz bisdo sər gyrd dənişirərə. Əsəd sabur syz guzət soxd və fikir soxd əz u tovun, cytar səbəh rasd mijov ə hərməhhorəvoz: jərə sovorə həil muxunut, ə ju ə hyrmətəvoz jonəşmiş miboşut, ə təhər jə igid, nə bugə ryxşənd soxdə jərə durgu və tərsəngoh horoj mizənyt? Bəqdə cytar?..

Əz i fikirho ruj Əsəd qırmizi bisdo.

Əxirdə Məhmud-Əmi gurun-gurun sərə tik gyrd. Əz taraf sənq carusq rujə vomuk-dəgor, ə lihəjə dənişgohirəvoz dənişi ə u, və jovoşləj sərə jə cənd karaz voçohunda ə nə-fəs və dərdlyjə səəvoz gufdi:

—Əri balajmə, gujgə cylgə ədəj çymysdə.

Əsəd jə bobot nərm bisdo.

Məhmud - Əmi, lihəjə cymhorə pokurdə, dənış ə dur. Birdən u duz polsdə gufdi hə jə gofə: „Rəhhojty xudo, gyrykmiş nə birəi, xudo, rəhhoj ty gyrykmiş nə birəi...” Bəqdə vomuxdəgorə gyrd ə dəshorəvoz kəşi rujə xyşdə.

— Əgər bovor nəs soxdəgə, dənış xyşdən ty! Gof nısdı ki, u ə odomi uxşəşi gufdirə. Ə i cymhojmərəvoz dyrym; u vəxyşd və gənə nyşd ə sər qum...

Sərson birə Məhmud - Əmi vomuxdəgorə kəşi rujə sənq.

Sərsoni Əsəd dijəş ambar bisdo. Vomuxdəgor işurə xund kyhnə torikə odomiho, ə çyr-bə-çyr kyhnə hədəthorəvoz, və qinəmiş soxd işurə ə torik birəi, rafd ə ki sənq vəgyrd çigəj dənışirəirə. U sər gyrd əri dənışirə, ommo nə giroşd jə dəqdəqəş, kəjki carusd rujə Əsəd və Məhmud-Əmi dənışirə ə işu ə pyrsirəniyə dənışgohirəvoz.

Ommo Əsəd və Məhmud-Əmi ə nubot xyşdə pyrsirəni dənışiryt ə vomuxdəgor, cytar gujutgə ə u: „Imuhoj ə i kor cy gufdirə ty, həzizi?”

Vomuxdəgor lap məhtəl mundəbu əz i dirəi xyşdə. Hə rəsədəkiş ə sər qovrəho bu mərəd, hyndyrə buj; siləh ruşho, səlt birəhnə, ə sər ju jə siprə mändil vəri, komiki gənə dəgəşd ə u çigə, ə ciço ki tə imuhoj dəgəşdəbu.

Vomuxdəgər zu ə fikir ovurd çyr-bə-çyr qondurmuşıho əri əni mihtijorijə vədi. Birəl.

Çəhm soxdə fikirhoj xyşdəre, qojdə syz cərx xurdənbuho ə muvəh ju, vəxyşd və gufdi:

— Mə tərsit. Mə danysdənym u cyjgə. U hiciş nisdgə nəmyrymijə xovl... U ə myrdəi uxşəş zərə... Jə çirə azari, kəjki odomi ofdərəni ə u çirə hol. Xəlq həci danysdəniki, odomi diyə myrdi, bərdənyt qovrə soxdə, hisob soxdə urə, myrdə. Ommo u odomi jəkəm bəqdə xəbər birə çəht soxdəni əri əz qovrə vədiromorə. Hər cyş bisdo i korə gərəki ə sovet-dihı məhlym soxdə zu, Məhmud-Əmi! Mə və Əsəd inço guzat misoxim.

Məhmud, gujgə dy lyngigə əz kəs qərd soxdə, zu vidovusd ə dih.

I odomi kyhnə şələly bu. Urə bu əqyl jyş, və u ə əzini qozijəho birə vəxdho misoxd uçirə cytar ə fikir ju voromorəgə. Əgər kor şkolə mişisdogə, u vədi birənihorə xuno, ə tomomirəvoz ə sər mişərd tapşyruq vomuxdəgərə; ommo i səhət...

— I „nə myrdəniyə xov“ cy cini?—ə dyl xyşdə fikir soxd Məhmud-Əmi.—Məhlymiki u—hələbysi, diyə inço sovet-dihiluq cy kori?!

Həci fikir soxdə, u dim-duz omo ə jon molla Kərim və dyrysd gof soxd əri ən u qozijərə. Molla Kərim tiqətly şinri Məhmud-Əmirə, ruşhoj xyşdəre timor soxd, vəgyrd həsorə¹ və rafd ə nymaz.

¹ I h ə s o—dəsdəcu

Nə giroşd nim səhət, kəjki Əsəd və vomuxdəgor diryt mohluqə, vədiromoruthorə əz dih və omorənythorə rujə işu. Ə pişo dəbyryt molla Kərim və Məhmud-Əmi. Xəlq tə divisd odomi mibisdo. Ə dəs kəntciho dəbu lapatkəho, bizho, cirqilho, jəboho, qirmoçho, həci ki,—uho bytyn jərəqləmiş birəbyryt, əri suxləm soxdə, kufdə və əri səlt kyşdə həlby-sə. Uho omorut və ki bugə jovoşləj qovovl kufd və bylməhoj ohuntərə zə ə jəki. I rəh rafdəl lap ambara xyromijə xosijət qovul soxd.

„Hysejin!.. Hysejin!“—səs do əz moxluq, horoj zərəl ə kuməki qydişə¹ Hysejinə. Vəhşijə səsho pur soxd ruj hovorə. Ə pişo omorəgorho zəryt sərtho, sinəhoj xyşdə. Ə pəsəşu omo zənho; uho ədəbyryt tyr-tyr soxdə mujhoj xyşdə.

Molla Kərim ambar razi bu. Əz zurəvoz əri ən u əzini voqifi nə birəbu. Propagandəj kommunistho və komsomolho ə puci nə giroşd. Xəlqə pəs hişdəbyryt əz məcit və əz xyşdəni molla. Varasdəbu zimisdu, varasdəbu vasal, giroşdəbu həmmə mihiđho, jəkiş əz xəlq nə vərəzundəbyryt urə ə giroşdə bəxşəjişhorəvoz. Imuhoj molla Kərimə voisd əri vəcirə hə jə bo əri ruzhoj məhərəmiş², əri ruzhoj ramazanış³.

1) Q y d i ş—xosə odomi dini

2) M ə h ə r ə m—qətil

3) R a m a z a n—nəvryz.

U vomuxd kəntcihorə, ərī nə tərširə rəfdə ə sər hələys. Ommo həmmə tərširyt. Ofdə omo iy ov-həlho, ommo uho ə pyšo voqundəby-rytgaş xyşdə, hə u ləhzo pəsəvo vəgoşdyt. tərširə ki, hələys muxuru işurə

Vomuxdəgər omorə ə pyşoj çəlmat, ryh kura soxda voisd jura lektšija xunu əz təvun nəmyrymija xov, ommo jəkləş nə voisd ura šinirə

Moxluq ataşly bəsdə, Diyə nə çigə doklad, nə çigə lektšija nu. Hələ kəm mundənyryt ərī vomuxdəgərə suxləm soxda. Ambar fikir nə soxda, vomuxdəgər vidovusd ə dihi ərī məhlym soxda ə hykymət. Molla Kərim ruja qiləb' carusdə xund jə cənd t-filohə əz qaron Kəntciho, dəshorə ruja həsmu vəbərde, xundut gufidirahoj mollara. Ofoi jəvoşləj ədəu fəramorə ə gərizont Sər gyrd sərini. Molla Kərim carusdə ə taraf hələys, kəf dəsə ovurd ə jon lovho və sə karaz puf zə. Həmmə səs syz nira ə lərzirə dyləvoz guzat soxdut tərğ birəl myhyçyzotə, fikir soxda ki, u ə nuq mīcaru jə nənugə həl birə mīcaru ə hiçš Ommo t kor nə bəsdə. Voşgunovo, hələys diyəş vəxyşd, carusd, jon xurd jə cənd karaz, dəshorə vəçohund zəvəro, zəfravo ə tarafno və gənə dəgəşd ə çigəj xyşdə.

Molla Kərim, ə mihtijorə hərəkatə dirə, gufdi:

«...»

— Vədi birənki, əxir dynjoh omort. Nəhlət ə xudo bovor nəsoxho və şək soxho.—Və zljod soxd:—Gərəkı hələysə gyrdə və tərğ soxda.

I bu təxslimumə.

Kəntciho, lapatkəho və jəbohərə şanda, vi rixdyt ruja kənt. Əsəd xəndysd:

— Gufdurum ə İşmu hələysi gufdıra, om-mo İşmu ə mə bovor nəş soxdənırlit.

— Ə çə virixdənit İşmu, oj odomihoj xudot, virixdə gərək nısdı, myhyçyzotə gyrdə puc soxdə gərəkı!—boçəh zə molla.

Komi bugə əz virixdəgorho səs soxd:

— Səghorə ə u həlovo soxdə gərəkı! Gərəkı səghorə ə hələys həlovo soxda.

Unigə gufdı:

— Gərəkı cəntəj ovurdə hələysə zində gyrıd.

Nə giroşd pazdəh minut, kəjki cəntəj ovurdut və gyrd soxdut həmmə səghoj dihə. Səghorə hərzo dorə, ə horoj və boçəhəvoz sər gyrd moxluq ərı şışirə darafdə ə sər hələys.

Hələys, gujgə dirəbu səghorə, və vəxyşdə virixdəbu. Molla Kərlm dirə irə ə şorirəvoz xəndysd. Səgho vidovusdut ə pəsəj hələys. Hələys dəşənd xyşdəre ə həndaq ə pəsə ju raıdyt səgho, ə pəsəj səgho vidovusd molla Kərlimş, ə pəsə ju moxluq, ə ciçokı Məhmud-Əmi vozi soxdənəu rol rəhbərirə.

Ə i vəxd vədi əlsdo jə cənd hələlyə və pəjadəjə odomiho, təhədi soxdənbyrytho ə

çigə qozijə. Uho byryt sərnys sovet, xətot, clenhoj sovet, vomuxdəgorho və şkoləciho. Uho omorut ə taraf həndəq. Nəznik birə əz moxluq, uho dyryt ki, jəki əz kəntciho qu-votly hisdiho gyrdi əxir cəntəjə, cəntəj poisdi ə qəriş ju cyjgə ədəj çymysdə. Molla Kərimiş, ruj birə ə cəntəj, ə əxir həsoj xyşdərə-voz dodorə əz cəntəj, ədəj gufdirə əşorirəvoz:

— Oj, ty xumunəj odomi qobul soxdəjho şəhitu, ki biri ty ə soql ty? Cy hovunho bu tyrə ə pyşoj ofurrəgor və əricy ty zində birəj ə sifət həlbysirəvoz?

Inço birəgorho ə xuş təhərirəvoz dənişiryt ə molla. Kələ sokiti bu. Jəkiş səs-symyr nəş soxdənbu. Ənçəq səgho tərsly ədəbyryt ravusdə. Əz cəntəj omo səs kara xyrlinə; vədi bu ki, qurbuni ədəj səxdə nəfəs kəşirə, voisdə taparunu xyşdərə, ommo odomi səxd gyrdi cəntəjə ə dy dəsirəvoz.

Molla Kərim əz qəhr dəndynə-qilinçi soxdə voqund tiçə bəş həsorə ə cəntəj.

Əz unço şinrə omo kara səs:

— Rəhm bərit, mə əxi ədəm myrdə.

Həbirdən ə moxluq giroşd qərişuqi:

— Omorat sərnys sovet dihi, sərnysəho omorat.

Molla Kərim carusdə rasdəki di ki, sərnys sovet dihi, xətot və qəjrihol. Hətto ə cym ən u rasirə jə cənd tufəngəho, urə gyrd səxdə nə poisdənijə lərz. Dyl ju səxd kufdə omo

həso əz dəs ju ofdorə darafd ə qəd həndəq.

Əz cəntəj gənə taza nəfəslyə səs omo:

— Mə hələys nisdym, hərzo dit mərə mə tasunitl..

Sərnys sovet dihi hykim soxd əri vokurdə cəntəjə, moxluq pəsəvo polsd, əz cəntəj vəxyşd birəhnəjə odomi ə sijəhə ruşhorəvoz. Məhtəl birə sərnys sovet dihi horoj soxd:

— Ədə əxi i duxdir dihi imuni!

Sad cymho dənişyrt ə molla Kərim. U, ə təhər tar birə kərg, qyç diromorə, nyşd ə sər suqrə zaniho, və cymhorə dokoşd ə Məhmud-Əmi. Əxiri ə nubot xyşdə əz zir cymi dənişi ə vomuxdəgor. Vomuxdəgor qəhrly omo rüjə Əsəd. Ommo Əsəd tərsirə pəhəny bisdo ə qəd moxluq.

Sərnys sovet dihi duborəş təslix soxd ki, mərd, əz qəriş cəntəj vədiromoho, kəs nisdı, taza tohin birliho duxdir dihi imuni, və pyrsi əz u səbəb ən i çirə xəndəjə qozijərə.

— Həmməj dihe gəşdə, — nəfəs kəşirə, cətin qondurmiş soxd duxdir, — və ofdum əxirdə jə tikə xori, susqumlyi. Partal vəkəndə voisd mərə əri qəbul soxdə vannaj oftojji...

Həmmə vogoşdut ə dihi. Şkoləciho ə çərgə poisdə, rafdyt ə pyşoj çəhmət, ə dusdirəvoz xundə taza məhəni xyşdə. Uho urə pyşotə ə hic çigə nə şinirəbyryt, vomuxdəbyryt ə i

zuriho, kəjki ə dih işu ə kələ kucə, ə pyşoj
məcit, vokurdə omorəbu şkolə.

Oftol furamo ə gorizont, moxluq lov birə
rafdyt ə xunəhoşu, ommo hələm ə çəldi və
xyromirəvoz ədəbu şinrə omorə xyrom-zində-
gunijə hovoij məhəni.

1934 sal.

KONTROBANDCI¹

„Əz bytyn kiflät mundəbu ənçəq pirə zən-dədəj. Kəj myrdgə uş, uməhəl həmmə ov-qothoj myrdiho Məşədi-Çavad mumunu ərimə.

Əz ini voqlifirə əz dəş vədəşəndə nibu. Gərəki zu xozmuncihorə fyrsorə“.

Əhməd, korhorə ə luqonə jəşig nə dəşəndə, zu xozmuncihorə fyrsorəni ə xunəj Nəbat-xonum, əri xosdə duxdər ən u Bika-xonumə, mundiho jə təhnojə miros (fərzənd) əz dəvlətməndə Məşədi-Çavad Qurbanov.

Qurbanov, ə i zuriləho buho kosibə alvarci, zu dəvlətly bisdo ə qəriş vəxd 1918-1920 salho. Səbəb ən i bu—ə çəldirəvoz xyrəi politsijəj mussavatirə, və xub danysdə həl soxdə ə stansi Jəvloq molhoj kontrobəndirə əz sərhəd Iron. Dəvlətly bisdoho Məşədi-Çavadə sər gyrd əri hyrmət və ihdibor birə ə jon toçirho və səvdəgərho və zu juş bisdo kələ toçir jəkimyn gəldi². Duxdər ən u birəki miros dəvlətməndi, hərki çəht soxd əri urə vəgyrdə ə zəni və birə səhis ən i kələ dəvlət-dəramət.

1) Kontrobəndci—ə dyzdirəvoz əz sərhəd mol girov undəgor.

2) Qəld.f.—pəntent kələ toçirl.

Ənçəq duxdər hələm çohil bu, və Qurbanoviş təhədi nəş soxdənbu əri viçirə lolq-lyjə domor. Nəh soxdə əz həmmə duxdərə əşyver dorəirə, urə bisdo ambarə pəhənykijə və oşgorə dyşmənhə.

Hə i giro, nə dənişirə ə hyrmət, komiki Qurbanovə buho ə bazar, ofdə omo xəjli odomiho, şor bisdorutho danysdəngə ki, Məşədi-Çavad Qurbanov ə şəv əz 10 tə 11 maj 1922 sal ə vəxd nə rasirə myrdi gufdirə. Şor bisdo həmcyn Əhmədiş, səhis cyklə tukuj boqoli və xyrdə alvarci məjvəho və həvyçho.

Fikir soxdə ki, imuhəj hisdi gufdirə lap xubə vəxd və i vəxdə əz dəs şəndə nibu, u, dir nə soxdə, fyrso xozmunicihorə ə xunəj pirə-Nabat-xonum.

Jəkiş mihtijor nə bu ə təhədi soxdəi Əhməd. Həmmə danysdənbu ki, urə əri əni hisdi vəs-qədəri binəlyjə səvəbhə.

Əhmədə əz zurevoz bu mətləb əri hər cytar giri ə həsontijə təhərəvoz zijod soxdə cyklə kapital xyşdəərə və firəhu soxdə alvar xyşləərə.

Ə pyşəj ən u omo xyromlyjə planhəj bi-jovho zindəguni ju, və əri rasirə ə mətləb u nəsdənbu fikir soxdə jə cijgə, qəjr əz kontrobəndcii. Ommo u kosib bu, ə i kor təhno nəsdənbu myxşyl birə, ommo əri ə jəkiğərəvoz hərməh birə minkin nə bu, ə u xotur ki, urə

nə bu iħdivor və urə hic kəs nəznik niħşd əz xyşdə.

— Cyiki Əhmədə, ə ki mu ə kompanion (hərməhl) vəgirim urə?—mugufdyryt odomibo, byrytho səhlə ambartə-bobottə kapital.

Əhməd, vlr soxdə imld dävletly birəirə ə dəsdi kontrobandə furuxdairəvoz, qəror soxd əri rasirə ə u xəjr, ə rəh zən xosdairəvoz.

Minət soxdə əri duxdər kontrobandci Məşədi-Çavad, qobul soxd əz uho nə razil. Jə karazigəş minət soxdə, gənə nəh soxdəi qobul soxd.

Dävletməndə Məşədi-Çavad mihtijor mündəbu ə içirə çaldlyi kosib. Əhməd əz ryh nə ofdo və fikir soxd həci: „Xub jəkəmitgəş guzət misoxim, əz qismət ni vadaraj“.

Ə məşovohoj xyşdə, Əhməd əvlənmiş birəbu, pucundə xyşdərə ə pustl gərdən-xəvzi və ə pəpəx buxorə, nyşdə ə Nuxə, ə magazin kələ qopuhoj şişəi, ə ciço ki, ə saburəvoz ədənbu syhbət girovundə ə myşdərihorəvoz, jə nə bugə ədəbu rafdə ə Botum əri əvryşym furuxdə, jə nə bugə əri mol ə Moskov, çymysdə-çymysdə ə sər nərmə divan vagon.

Əhməd ə matemateka ambar zəhlif bu, ommo cor qojdəhorə və illohki tablitsaj karaz soxdairə u xub danysdənbu; unə gyərə u çofosyz hisob soxd ki, dävlet Məşədi-Çavad ə tomomirəvoz vəssi əri həmmə baraslıho, imldho və fikrəhoju.

Imuhøj ki, Qurbanov myrd, Əhmədə voisd əri dijəş zutə jək soxdə kələ dəvlət ən urə ə cyklə dəvlət xyşdə, birə dəvlətmənd, qilli soxdə cyklə tukulərə ə çəki, ju furuxdəni qərəbəcho və şöbalutho və rasirə ə zurbajə kommersanthoj¹ Nuxə, girovundənytho alvarijə qəzonç əvryşymi.

„Ənçəq vəxdə vlr soxdə gərək nisdi,—fikir soxd Əhməd,—nə bugə həmmə puc mibu, cynki Bika-xonumə xosdəgorho ambari“.

İnqədər təhədi və fikir soxdənbu Əhməd, cənqədər təhədi nəş soxdənbugə buho qəbilə ju Nabat-xonum, və içirə sokiti qəhrly misoxd sabursyze numgyrdərə.

Nabat-xonumə təhədi soxdə gərək nə bu. Rəhmətlyə Məşədi-Çavad, kontrobandarə vosdərə əz qiroqhoj nikərəj Araks mufuruxd urə ə Jəvloq. Ə irəvoz u təhmin misoxd hər ruzi xərçi kiflət xyşdə, dəs, nə zərə ə binəlyə kapital. Əz myrdəi ən u bəqdə Nabat-xonum qobul soxd əz mirosi şyvər həmmə korhojurə, və vədi bisdo ki, u lap boçəruqlyni və subut soxd ə həmmə myşdəriho ki, əzim bəqdə ju ə çəldi və qəzonç soxdərə danysdəi əz şyvər ni dəmunu. Ə həcirəvoz Nabat-xonumə bu vəş qədər pul əri xərçi xunə və midanysd əri təhədi nə soxdə, ofdə əri xyşdə xubə domor.

Xəzmunticijoj Əhməd jə hər ruz omorəni mundəbyryt ə ki ən u Əxirdə Nabat-xonum razi bisdo:

1) Kom m e r s a n t — k ə l ə t o ç i r

— Nəh ni soxum,—gufdi u,—Xudo qismət işurə nik soxol Ənçəq ə jə ləqrorəvoz.

— Cytari?

— Bihil ovill şyvər mə varasy.

Jə hofdə bəqdə qydyşin soxdut, ommo, məhrə hişdyt təjtə sal ovill rəhmətlyjə Məşədi-Çavad varasdə. Cynki, içirə bu talab Nəbat-xonum və ə urəvoz razi bəsdorut.

Həminon sər gyrd. Nəbat-xonum ə Bikə-rəvoz ə jə çigə kucmiş bəsdorut ə vatan xyşdə ə Karadonli ə qiroq Araks, ə jon sərhad Iron.

— Imu həcl misoxim, Əhməd: mə mosdonum ə Karadonli, ommo ty—mifuruxl ə Jəvloq,—gufdi Nəbat-xonum ə Əhməd.—Ty səxdə və myhkəmə odomini, ə kor imu lap xəjrly mişə.

Əhməd ə vojgərəvoz qəbul soxd təklifə.

Ommo Əhməd fikir nə soxd u ovholətə ki. Nəbat cərx xurdə ə çəhmijət kontrobəndcihoj çigəi, kəmə danani qəbul nə soxdı, cytar fərmunugə nəznik xyşdə.

Əz rəfdəi Nəbat-xonum bəqdə həmmə ju giroşd jə cənd ruz. ommo Əhmədə voisd əri dirə numgyrdərə. U ə nəqdə pul furuxd həmmərə, cy bugə jurə, əri duborə vogoşdəki mol ambar ovurdə.

„Ə jə çigə həm numgyrdəvozi həmigə alvar ləzətly və fojdəlyni,—təslix soxdə u, pulhorə duxdə asdar ərxələqi sətini və ofdo ə rəh ə sər siljə xəv qərəboql xyşdə.

Ə rəh, Əhmədə vəgər d ləzətlyjə məhşovoho
Ocuq məhlymiki, qəbilə əvəli omorəi kosibə
domor xyşdəre İmborək-bu misoxu, və ə jy rəhə
mydy, jurə gərək hisdiho mol, əgər ə qimət
juş nə dogə, ə jəkəmləj zəvərirəvoz mydy. Əh-
məd hiss soxd ə çib xyşdə guruni monəthoj
syrxirə, qobul soxdho ə nətiçəj qəzonç soxdəl
əz molhoj kontro-bandi. Əgər Nəbat-xonum nə-
razi bisdogə, uməhəli urə mibu tərsundə ə əz
duxdər otkaz soxdəirəvoz.

Həlbətki ə çib pul dəbirəki, gərək nisdi
xyşdəre zəfru soxdə. Əhməd, həşir birə mi-
dany əz Bikəş xubtə numgyrdə ofdə.

Ə Karadonli omorə, Əhməd əz pəhənyki qə-
bilə toniş bisdo ə qimət bazar hisdiho molhoj
kontrobandirəvoz, və subutly bisdo ki, ju ə
hisobhoj xyşdə qələt nə biri gufdirə.

„Əzini qəzonç ə həmməj zindəguni jə karaz
ofdorə. Vəxdə vir soxdə nibu hic jə minutiş“.

U sər gyrd əri bəhəm soxdə furmundə omo-
rə plan xyşdəre.

Nə dənişirə ə numgyrdə və ixdilət hərisirə
hişdə əri jə karazigə, Əhməd təhədi soxd əri
xyrrə ambarə molho və zuri rafdə ə Jəvloq. Num-
gyrdə ni viryxy. Ommo həl bazar midanu, də-
giş birə. İnçə ləhərə para soxdə nibu. Uxyrri əz
Nəbat-xonum mol, buho əz əvyršymi, əzini çu-
rubho, xubə duxiho və səhəbuho.

Əhməd, molhorə, tənqə-nəfəsi soxdə-soxdə
ə kisə dəcirəki Nəbat-xonum gufdi ə u:

—Bər kukmə, xudo sovdoj tyrə xub soxo.
Mol ingilis ambar qiti, həmmərə həl misoxi.

Voisdə jurə əri molhorə şəv ə toriki bərdə,
Əhməd jykləmiş soxd kisərə ə kul xər əqəd
govdu, vogoşd ə xunə əri soqboşi gufdirə əz
qəbilə. Əz həmmə pyşo u qusul¹ soxd bəqdə
nymaz xundə lovo xosd ə xudo, talab soxdə
əz u salamati ə tərşə kor və nidir gyrd əri
qurbu kyşdə gusbənd. Bəqdə ə Nabat-xonu
məvoz Əhməd furamo ə məhələ, xərə vədirovund
əz govdu, nyşd lap ə sər dym jy və ofdə ə rəh.

Nabat-xonum ə xərəvoz borobor omorə, Əh-
mədə rəh soxd tə dovrozə, və lovo xosdə
gufdi:

—Rəh nik bu, kuk mə, xuşhol vogordoş.
Vogoşdəmund hərisi misoxim, Bikə-xonuma
mibəri. Mə pirə zənym, hə təhno mygynçu-
num korhorə. Ə dəs mə jə kəmləj mol dəri,
uhorə mufuruxum, mufuruxum xunə və həm-
mə cihorəş və mijom ə işmurəvoz, əri myrdə
ə pyşoj həlləhojmə.

Əxiri gofho Əhmədə lap xuşhol soxdə, cyn-
ki u ədənbu məşşovo soxdə ənçəq əri myr-
dəi qəbilə.

Ə əxir Nabat-xonum ə Əhməd burbund, əz
komi rəh rafdə gərəkigə və cy təhər gə-
rəkigə pəhəny birə əz qərəulhoj sərhadı.
Tomom soqboşi soxdə ə qəbilərəvoz sər gyrd

1. Qusul—dəs poje şuşdə əri nymaz xundə.

tərslyjə rəh. Əz tərs ə həmməj çəndəg ofdo lərz. Ommo zutə, dirəngə ki, ojlənmə səs syz və sokitini, u çəldləşmiş birə sər gyrd ə çəldirəvoz həj soxdə xərə.

Xər tyrtyr soxd xyşdəre və tihl soxd mujho ə sər tuzlyjə rəh dihbəni. Əhməd dənışirə ə asdaralyjə həsmu, sər gyrd məhşovo soxdə əz tovun bijovho hoşiri. Ə cyklə çofərəvoz, qəzonç misoxu u ambarə pulho, ə qəzonçəvoz mufuruxu ə Jəvloq, firəh misoxu alvarə və jə cənd ruz bəqdəjgə midarov ə çərgəj dyryçdə hoşirho. Umuhəj u murov ə Kəlbolə əri zərə sər ə xosə çigəho. Əhməd unqədə məhşovo soxd ki, dijə şinri əz çib firəhə şovol xyşdə səs zingəzing monəthəj syrxiə.

U dijəş ə fikirəvoz ə sər xyşdə vəgyrd qərd əri nidirho və zəkotho dorə və rafdə ə Məkkə və Kəlbolə. Ə pyşəj ən u dijəş ocuqtə burbundə omo, cytar moxluq Jəvloq, odomihəj dihjy, qohumho və tonişhojy, rəh soxdənytgə jyərə ə Məkkə və ə hyrmətəvoz-gufdirənytgə hədətiyə rəh salamatiyə gofho: „Təvəqə soxdənim əri nymaz xundə“, və ə vogoşdəki rasdomorutgə jurə, gufdirə: „Xudo qəbul soxo rafdə rəh tyərə“.

Əri dijəş zuri-zuri, rafdə Əhməd ə pojhərəvoz dodorənəbu xərə və hərə bir səsiz misoxd ə sər jy.

Xər rəhə rafdənbu və Əhmədiş çymysdənbu ə kul jy, ə təhər həll ə gufərə, qərq birə ə dərtijoh luqonə məhşovoho.

U* ja baxş rəhə rafd əz jon Araks ə bijo-
buhoj duzi-Mil.

— Birdən əz toriki omo kələ səs:

— Pojl

Əhməd səksənmiş bisdo, kəm mund əz xər
nə ofdonu. U, varasiki jy ə qərəulhoj sərħədi
rasd omori. Əgər jyərə gyrdytgə, molhorə zaft
misoxut, jyərə dysdoq misoxut.

Kəm fikir soxdə, Əhməd dodo xərə əz həm-
mə quvot xyşdə və guç vəno ə u, əri vi-
dovusdə rəhə. Unə gyro gurun jykləmiş birə
həjvon, nə vidovusd unqədər zu, Əhməd fura-
mo əz kul jy və vidovusd ə urəvoz ə ja çərgə.

Xər ja kəm yngyl birə, rəhə zu rafd və
bəqdə ofdo ə qəcəq vidovusdə. Həmcyn həci
soxd Əhmədiş, nə voisdho jyərə pəs munda əz
xubə qonəçəqlyə hərməh rəhi xyşdə.

Kələ səs tazadən səs do şəv:

„Pojl Mizənym“. Cy soxu? Ədəj vidovusdə
Əhməd, ədəj vidovusdə xəriş. Xər əz rəh-
-Əhmədiş əz rəh. Xər qəcəqən—Əhmədiş qəcə-
qən. Gərəki cihorə xilos soxdə.

Şəndə omo tufəng, və gululə tovuş do əz
jon guş Əhməd.

Fikir məsoxit xundəgorho ki, Əhməd çə-
bord və hinərmənd bu. Şinrə səs gululərə, u ə
minətəvoz voisd təhil dy xyşdəərə və poisd,
ə təhər qərq birə.

Poisd jyš və xəriş. Əz tərs və vomundəl,
dyl Əhməd həzyr bu əri əz sinəjy çəsdə virixdə.

Xær næfæs kæši, firæh vokurdæ sulahoj viniræ.

Ə i væxd Əhməd əz jor vədəşənd alvaræ, qəzonça, ə xosə-çigəho rafdəiræ, kələ tuku vokurdəiræ ə Nuxæ və əvryşym furuxdəiræ, atkaz soxd əz Bikə-xonum və əz əvlənmiş birəl tomom.

Sær dullu, poisd u, həniyə, bəxdsyzə qul xudo.

Cytar ki, duzə və syqda hərməh, Əhməd fikir soxd əz tovun qismət xær xyşdəş. Uræ sabursyz soxd fikir, ki əz səhşb xyşdə çiro birəl. həniyə həjvonə moqbun misoxu. Əhməd zarifly timor soxd xærə və ə dərdevoz gufdi:

— Soq boşi, əqylməndə və dusdə hərməhmə. Ty soxdəj hər kuməki, əri əz xəto xilos soxdə mərə. Təxsir ty nisdı kor ə baras nə omorəl. Vədini ki, qismət həcini.

Ə i væxd, kəjki, Əhməd ə pyşojy omio, cytar jy dysdoq nyşdigə ə dyzdhorəvoz, həşdyzdho və bəndithorəvoz, əz toriki vədiromo qərəul. Pyrsi əz Əhməd, kinigə jy, və talab soxd əz jy şohodətnumə jyrə.

Əhməd minət soxd ə girisdəniyə səsəvoz:

— Hərməh Qirmizinə ləşgərcil Nə danysdəm, jə qələtini soxdəm, diyə hic ə hymyr mə mol kontrobəndi ni visdonum. Həmmərə vəgi, ənçəq mərə hərzo di ... mə kosibym ... diyə nisoxum.

Sərhədəci fonərə dəgəsund, şələrə fugurd əz kul xær, vokurd uræ ə pyşoj yşyq fonar

elektriki sər gyrd ə tiqətəvoz fəm soxdə mol-
horə.

Vədəşəndə əz cəntəj və dəclirə ə xorl hən-
mə taze tikəhoj əvryşymə, qırmizinə ləşgərçi
hər karaz midəşənd ə dyl Əhməd tirkomuj
əqujirə.

Xəriş guşhorə qır soxdə, ə sokitirəvoz ti-
qət do ə qozijə. Əhməd tihi soxdə təlhə hərə-
horə, minət soxd:

— Hərməh qırmizinə ləşgərçi, bəxşləmiş
sox, qələt birəm.

Sərhədci ə Əhməd vogordund şohodətnu-
mə, duborə dəci molhorə ə cəntəj və gufdi:

— Midani rəh tyə rafdə.

Əhməd əvəl ə i gof bovor nə soxd, ommo
dirəngə, ki sərhədci rasdəkiş ədəj vogoşdə,
şor pyrşi:

— I rasdi hərməh qırmizinə ləşgərçi? Ty
məre dije nəş gyrdə?

— Əqylsyz, — çohob do sərhədci. — Əri cy
virixdənəbiri, tyə mol kontrobandi nə birə his-
di: i mol, hənəmə mol imu, mol sovetini.

Sərhədci darafd ə toriki.

Əhməd, hərəb dəvəj xyşdəre vir soxuhorə
xuno, səs syz polsd ə minçi bļjobu, mihtijor
birə ə i guzətsyze qozijərəvoz.

Əxirdə ə xyşdə diromərə, u sər gyrd əri
cəjtənə jovoş-jovoş jykləmiş soxdə ə kul xər.
Bəqdə xyşdən jyš vənyspdə ə kul duzə xər
xyşdə kələ-kələ gufdi:

—Ox, ty, duxdər səg! Ə cy bilnsofirevoz ty ovurdi məral

İrə gufdirə, Əhməd dənşi ə cəp və ə rasd, ojrulmiş birə az həmmə təklifə və imld-
hoj xyşdə, gənə ofdo ə luqonə fikir. U nə-
dannu cy soxugə: vogordu ə Karadonli, əri
jə karazigəş sinəmiş soxdə bəxdə, jə nə bugə
nəhləti soxu ə u birəhmə və zobunə qəbilə
vogordy ə kl xyşdə və myxşyl bu ə u kyhne
alvar bəherho və həvyçhoj xyşdərevoz.

— Ə çə buram imuhoj, ə taraf rasd ə Jəvloq,
nə bugə ə cəp ə Karadonli? — pırsyş do xyş-
dəre Əhməd, və hic nə danyşd əri kuməki
soxdə ə məsləhət jy.

Corpojlyjə hərməh rəh jy, kəmlki dəbuho ə
kurs həmməj əni bədəəxdihə, nə çymysdə pols-
də və ədəbu guzət soxdə hykm dyl-xur birə
səhibə

Ə çə buram ə Jəvloq nə bugə ə Karadon-
li? — vogohruş soxd Əhməd imldsyz.

Əxirdə ocuqə xər Qərəboql, guşorə tik
gyrdə və vinirə carundə ə taraf Jəvloq, ə
hinərməndirəvoz həl soxd i cətinə hisobə.

1923 səl

50 кәр.

Б. А. ТАЛЫБЛЫ

Н О В Е Л Л Ы

**АЗЕРНЕСР
ТАТСКИЙ ОТДЕЛ
Баку - 1935**